

Technische nota

Werkbaar werk voor kortgeschoolde arbeiders nader geanalyseerd

Spelen voor werkbaarheid van kortgeschoolde arbeiders gender en leeftijd een rol? Toetsing op basis van Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Werknemers 2004-2007-2010

Brussel december 2012

Inleiding

In het Pact 2020 spraken de Vlaamse Regering en sociale partners af dat ze er niet enkel willen naar streven dat meer mensen op actieve leeftijd een volwaardige job hebben (werkzaamheidsgraad) maar ook dat ook de kwaliteit van de jobs (werkbaarheidsgraad) verbetert. Om die kwaliteit of de werkbaarheidsgraad cijfermatig in beeld te brengen ontwikkelde de Stichting Innovatie & Arbeid de 'werkbaarheidsmonitor'. In 2004 werd een eerste meting (schriftelijke bevraging) uitgevoerd bij een representatief staal van de Vlaamse werknemers. De tweede meting werd uitgevoerd in 2007 en de derde in 2010.

In deze nota analyseren we meer in detail de resultaten van de kortgeschoolde arbeiders. De werkbaarheidsgraad van kortgeschoolde arbeiders contrasteert sterk met het Vlaamse gemiddelde. Dat bleek reeds uit het beroependossier dat de Stichting Innovatie & Arbeid heeft opgemaakt over de kortgeschoolde arbeider¹. Het opkrikken van de werkbaarheidsgraad voor kortgeschoolde arbeiders vraagt extra aandacht met de doelstellingen geformuleerd in het Pact 2020 voor ogen.

¹ R. Bourdeaud'hui, S. Vanderhaeghe, Werkbaar werk kortgeschoolde arbeider 2004-2010, Werkbaarheidsprofiel op basis van Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Werknemers 2004-2010, Serv, Brussel, juli 2011

In deze nota gaan we na of er voor de kortgeschoolde arbeiders verschillen zijn tussen de deelgroepen opgesplitst naar geslacht en leeftijd. Is het probleem van de werkbaarheid met andere woorden even groot voor de mannen als voor de vrouwen, voor de jongeren als voor de ouderen en is het aangewezen dezelfde sleutels te hanteren om hun werkbaarheid te verhogen? De bedoeling hiervan is na te gaan of werken aan werkbaar werk betekent dat er andere klemtonen moeten worden gelegd voor specifieke deelgroepen van kortgeschoolde arbeiders.

1. Kortgeschoolde arbeider: werk aan de winkel

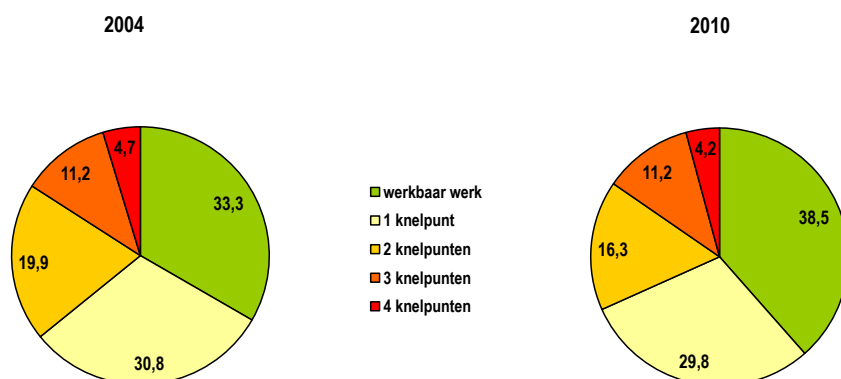
1.1. De werkbaarheid van kortgeschoolde arbeiders evolueert gunstig maar blijft laag

De werkbaarheidsgraad is als volgt gedefinieerd:

Het aandeel van de werknemers met een kwaliteitsvolle job op het vlak van zowel werkstress, motivatie, leermogelijkheden als werk-privé-balans.

De werkbaarheidsgraad voor de kortgeschoolde arbeiders bedraagt 38,5%. In 2004 was dat 33,3%, het aandeel kortgeschoolde arbeiders met een werkbare job neemt dus toe. Dat betekent dat in 2010 38,5% van de kortgeschoolde arbeiders een job heeft waaraan het kwaliteitslabel 'werkbaar werk' kan worden toegekend. De andere werknemers (of 61,5%) worden in hun job met één of meerdere knelpunten geconfronteerd.

Figuur 1: procent van kortgeschoolde arbeiders met werkbaar werk - met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten, 2004-2010

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2004/2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

De positieve evolutie van de werkbaarheidsgraad bij kortgeschoolde arbeiders neemt evenwel niet weg dat ook in 2010 (verhoudingsgewijs) nog steeds veel minder kortgeschoolde arbeiders dan andere werknemers werkbaar werk. Wanneer we deze vergelijken met het Vlaamse gemiddelde (werkbaarheidsgraad 2010 is 54,3%) moeten we vaststellen dat de kortgeschoolde arbeider veel minder dan de gemiddelde werknemer werkbaar werk heeft. Werken aan werkbaar werk voor de kortgeschoolde arbeiders is daarom essentieel voor het behalen van de doelstellingen geformuleerd in het pact 2020.

1.2. Over welke knelpunten en troeven beschikken de kortgeschoolde arbeiders?

Onderstaande tabel geeft voor de kortgeschoolde arbeiders een overzicht van de knelpunten en troeven wanneer wordt gekeken naar de werkbaarheids- en de risico-indicatoren. In de tabel wordt volgens welomschreven criteria (voor meer uitleg zie legende van de figuur) rekening gehouden met én de absolute hoogte van de indicator zelf, én het verschil met het Vlaamse gemiddelde én de evolutie in de periode 2004-2010.

Voor de werkbaarheidsindicatoren stellen we vast dat zowel voor psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk én leermogelijkheden meer dan één kwart van de kortgeschoolde arbeiders zich in een problematische situatie bevindt. Voor welbevinden en leermogelijkheden ligt dit aandeel duidelijk boven het Vlaamse gemiddelde. Voor leermogelijkheden is er sprake van een gunstige evolutie in de periode 2004-2010. Deze positieve evolutie is ook terug te vinden op het niveau Vlaanderen. Op het vlak van werk-privé-balans is de situatie voor de kortgeschoolde arbeider duidelijk gunstiger dan deze voor de gemiddelde Vlaamse werknemer.

Voor de risico-indicatoren kunnen we concluderen dat zowel voor werkdruk, taakvariatie, autonomie en fysiek belastende arbeidsomstandigheden meer dan één kwart van de kortgeschoolde arbeiders zich in een problematische situatie bevindt. Met uitzondering van werkdruk is deze situatie minder gunstig dan het Vlaams gemiddelde. Ook de relatie directe leiding vraagt bij de kortgeschoolde arbeiders aandacht, zij scoren op dat vlak minder goed dan het Vlaamse gemiddelde. Het aandeel kortgeschoolde arbeiders dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van emotionele belasting is daarentegen beperkt en ligt onder het Vlaamse gemiddelde.

Tabel 1: Overzicht van de knelpunten en troeven voor werkbaarheids- en risico-indicatoren, kortgeschoolde arbeiders

kortgeschoolde arbeiders						
	knelpunten ☹️			troeven 😊		
	situatie 2010			evolutie 2004-2010		
	% problematisch	(1)	verschil vl (2)	richting (3)	sign (4)	verschil Vl. (5)
werkbaarheidsindicatoren						
psychische vermoeidheid	30,0	☹️		↘(-0,8)		
welbevinden	26,9	☹️	☹️	↘(-3,5)		
leermogelijkheden	47,1	☹️	☹️	↘(-5,2)	😊	
werk-privé balans	8,4	😊	😊	↘(-1,1)		
risico-indicatoren						
werkdruk	25,6	☹️	😊	↘(-0,8)		
emotionele belasting	6,4	😊	😊	↗(+0,1)		
taakvariatie	49,2	☹️	☹️	↗(+0,1)		
autonomie	41,8	☹️	☹️	↘(-2,3)		
relatie directe leiding	16,9		☹️	↘(-1,3)		
belastende arbeidsomstandigheden	29,3	☹️	☹️	↘(-1,3)		

(1) knelpunt (rood) : het aandeel problematisch in de sector is meer dan 25%,
troef (groen) : het aandeel problematisch in de sector is minder dan 10%

(2) knelpunt (rood) : het aandeel problematisch in de sector ligt significant hoger dan het Vlaamse gemiddelde voor werknemers
troef (groen) : het aandeel problematisch in de sector ligt significant lager dan het Vlaamse gemiddelde voor werknemers

(3) de richting van de evolutie 2004-2010 (verschil met 2004 in percentage punten)
↗ wijst een toename van de groep problematisch, ↘ op een afname van de groep problematisch

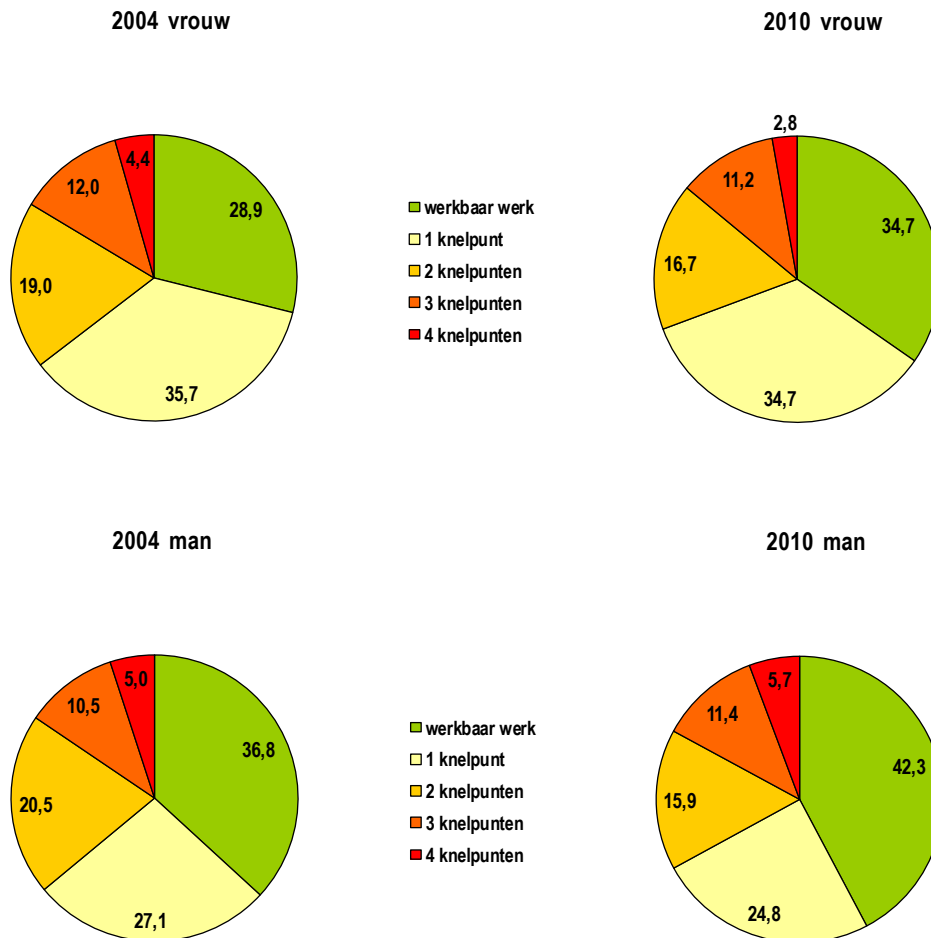
(4) knelpunt (rood) : het aandeel problematisch neemt significant toe in de periode 2004-2010
troef (groen) : het aandeel problematisch neemt significant af in de periode 2004-2010

(5) knelpunt (rood): de toename in de sector staat tegenover een stabilisatie of afname in Vlaanderen (werknemers)
troef (groen) : de afname in de sector staat tegenover een stabilisatie of toename in Vlaanderen (werknemers)

2. De kloof tussen mannen en vrouwen

Het probleem van de lage **werkbaarheidsgraad** bij de kortgeschoolde arbeiders stelt zich nog scherper bij de vrouwen dan bij de mannen, zoals blijkt uit onderstaande figuur.

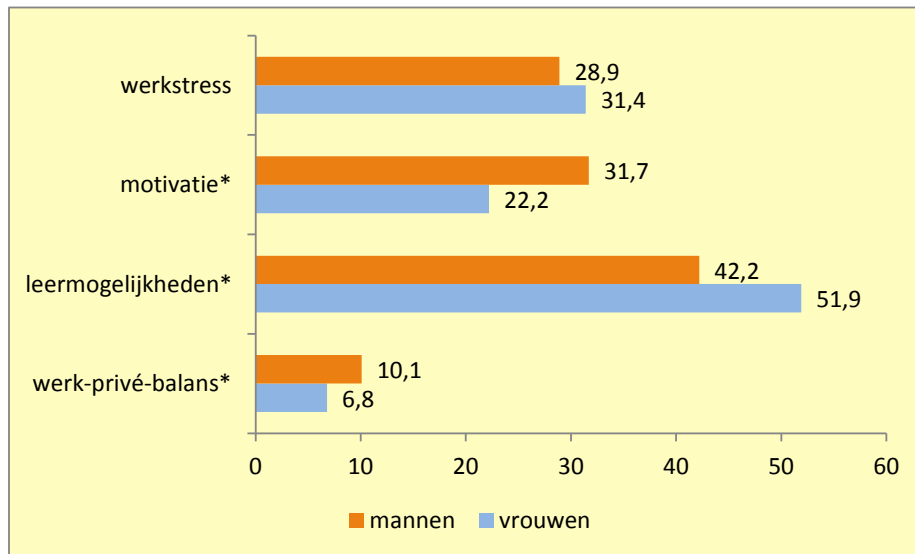
Figuur 2: procent van kortgeschoolde arbeiders met werkbaar werk naar geslacht- met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten, 2010

In 2010 heeft 34,7% van de vrouwelijke kortgeschoolde arbeiders werkbaar werk, bij de mannen lag dit aandeel op 42,3%. De problematiek van 'geen' werkbaar werk stelt zich scherper voor de vrouwelijke dan voor de mannelijke kortgeschoolde arbeiders. Ten opzichte van 2004 zetten zowel de mannen als de vrouwen een stap vooruit, zij het in dezelfde mate. Er is met andere woorden in de periode 2004-2010 geen sprake van een inhaalbeweging van de vrouwelijk kortgeschoolde arbeiders.

De werkbaarheidsmonitor bevat informatie over ongeveer 1150 kortgeschoolde arbeiders gelijk verdeeld over mannen als vrouwen. De vrouwelijke kortgeschoolde arbeiders zijn meer tewerkgesteld in de tertiaire en de quataire sector, de mannelijke kortgeschoolde arbeiders meer in de secundaire sector. Slechts één op vier van de kortgeschoolde vrouwelijke arbeidsters werkt voltijds, bij de mannen is dat 90%.

Figuur 3: werkbaarheidsindicatoren 'procent problematisch' voor kortgeschoolde arbeiders naar geslacht, werkbaarheidsmonitor 2010

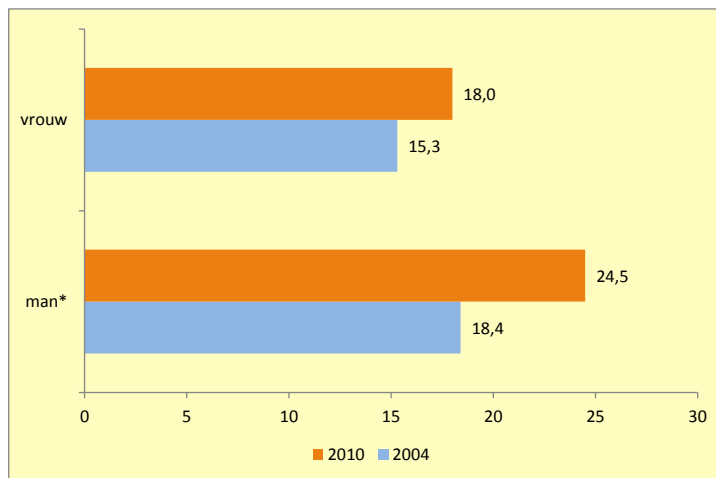

* Verschil tussen mannen en vrouwen is significant voor motivatie, leermogelijkheden en werk-privé-balans

Een blik² op de **werkbaarheidsindicatoren** leert dat de lagere werkbaarheidsgraad van de vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters vooral een probleem is van **onvoldoende leermogelijkheden**. Anno 2010 heeft ongeveer de helft van de vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters onvoldoende leermogelijkheden en ongeveer een kwart bevindt zich zelfs in een acuut problematische situatie ('geen leermogelijkheden'). Dit is weliswaar een verbetering ten opzichte van 2004. Toen lag het aandeel problematisch bij de vrouwelijk kortgeschoolde arbeidsters op 60% en het aandeel acuut problematisch op 30%. Deze problematiek stelt zich minder scherp bij de mannelijke kortgeschoolde arbeiders, met anno 2010 een aandeel van ongeveer 40% voor problematisch en 18% voor acuut problematisch. Dit wordt ook bevestigd in de cijfers van de bijscholing: slechts 18% van de kortgeschoolde vrouwelijke arbeidster krijgt bijscholing op het werk, voor de mannen is dit 24,5%. Ter vergelijking: op de Vlaamse arbeidsmarkt krijgt ongeveer de helft van de werknemers bijscholing.

² In bijlage 2 vindt de lezer meer informatie over de evolutie (2004-2010) van de werkbaarheidsindicatoren (aandeel niet-problematisch, aandeel problematisch, aandeel acuut problematisch) voor kortgeschoolde arbeiders opgesplitst naar geslacht

Figuur 4: procent kortgeschoolde arbeiders dat in het afgelopen jaar deelnam aan een bijscholing of bedrijfstraining naar geslacht, werkbaarheidsmonitor 2010

* Verschil tussen 2004 en 2010 is significant voor de mannen

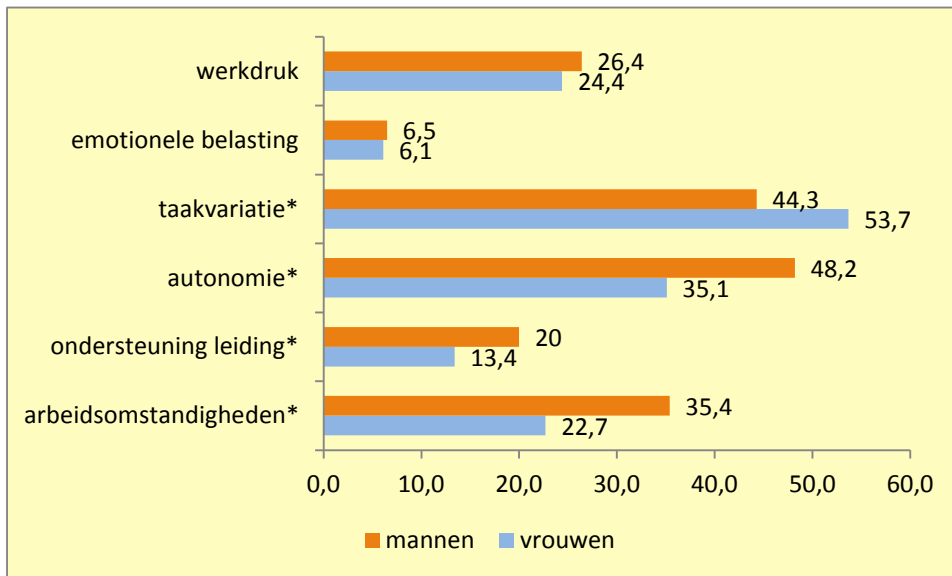
De andere werkbaarheidsindicatoren kunnen geen verklaring bieden voor de lagere werkbaarheidsgraad van de vrouwen ten opzichte van de mannen. Voor werkstress is er geen verschil naar geslacht. Het aandeel kortgeschoolde arbeiders dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van motivatie ligt hoger bij de mannen dan bij de vrouwen, dit is ook zo voor de werk-privé-balans. Vooral het aandeel motivatie problematisch valt op. Ongeveer een derde van de kortgeschoolde mannelijke arbeiders heeft een job die onvoldoende motiveert. Dit is hoger dan de Vlaamse gemiddelde (16,6%) en het aandeel van de kortgeschoolde vrouwelijke werknemers (22,2%).

De analyse³ van de **risico-indicatoren** leert vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters relatief meer dan de mannen geconfronteerd worden met een arbeidssituatie waarin de **taakvariatie** problematisch is. Anno 2010 komt meer dan de helft van de vrouwen terecht in een job met onvoldoende taakvariatie, bij ongeveer 30% kan de situatie zelfs als acuut problematisch (extreem routinematig werk) worden omschreven. Taakvariatie is dé belangrijkste sleutel voor het opkrikken van de leermogelijkheden van werknemers, het knelpunt voor meer werkbaar werk bij vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters.

De andere risicofactoren bieden geen verklaring voor de lagere werkbaarheidsgraad van de vrouwelijke kortgeschoolde ten opzichte van de mannen. Voor werkdruk en emotionele belasting is er geen verschil naar geslacht. Voor autonomie, ondersteuning leiding en fysiek belastende arbeidsomstandigheden ligt het aandeel problematisch in 2010 lager voor de vrouwen dan voor de mannen. Het hoge aandeel kortgeschoolde mannelijk arbeiders dat terecht komt in een job met onvoldoende autonomie is opvallend. Bovendien is er zowel bij de gemiddelde Vlaamse werknemer als bij de vrouwelijk kortgeschoolde arbeiders in de periode 2004-2010 sprake is van een afname van het aandeel werknemers met een job die problematisch scoort op het vlak van autonomie. Dit is niet zo voor de kortgeschoolde mannelijke arbeiders.

³ In bijlage 3 vindt de lezer meer informatie over de evolutie (2004-2010) van de risico-indicatoren (aandeel niet-problematisch, aandeel problematisch, aandeel acuut problematisch) voor kortgeschoolde arbeiders opgesplitst naar geslacht

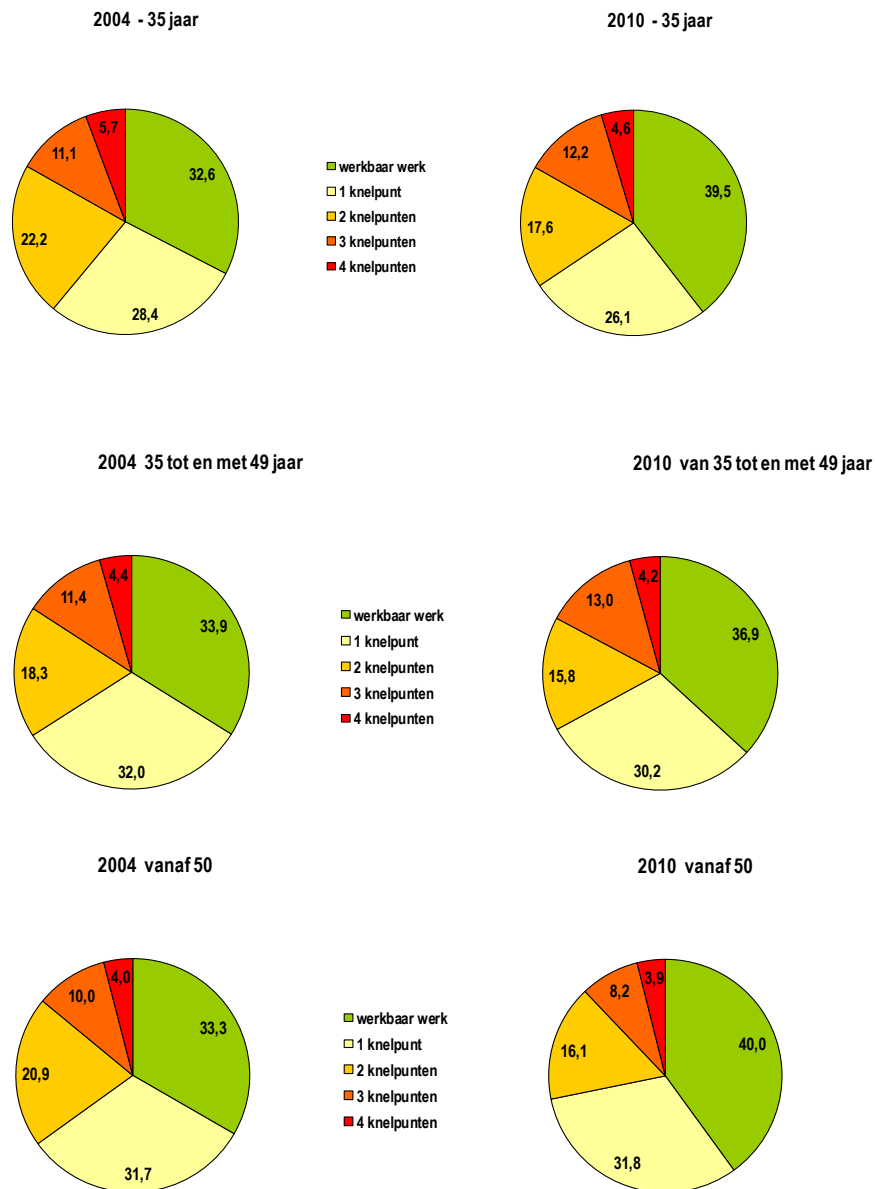
Figuur 5: risico-indicatoren 'procent problematisch' voor kortgeschoolde arbeiders naar geslacht, werkbaarheidsmonitor 2010

* Verschil tussen mannen en vrouwen is significant voor taakvariatie, autonomie, ondersteuning leiding, arbeidsomstandigheden

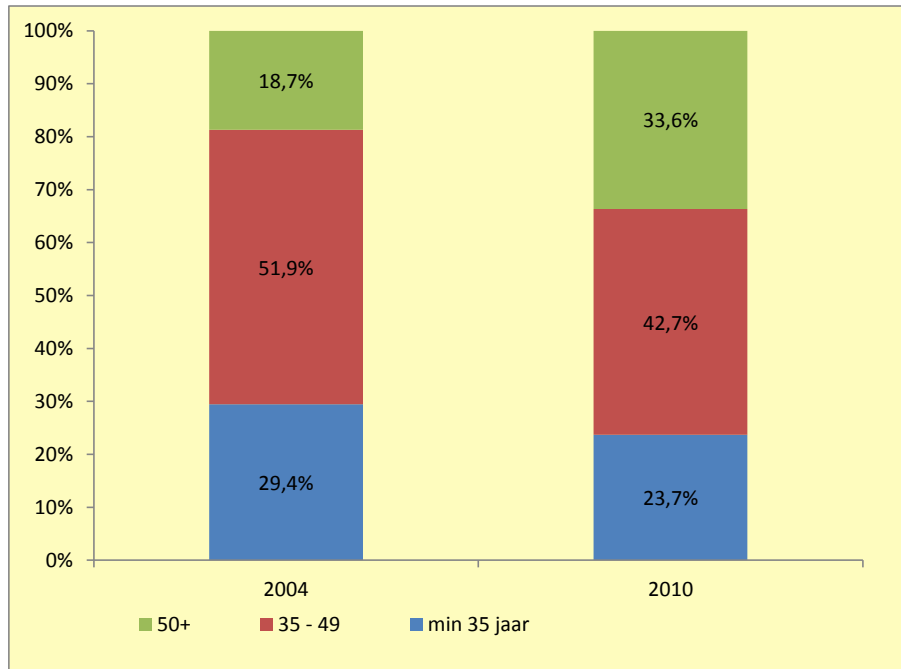
3. Verschillen naar leeftijd

Figuur 6: procent van kortgeschoolde arbeiders met werkbaar werk naar leeftijd met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten, 2010

Er is geen verschil tussen de **werkbaarheidsgraad** van kortgeschoolde arbeiders wanneer we kijken naar de verschillende leeftijdsgroepen. Ten opzichte van 2004 is er voor elk van de leeftijdsgroepen sprake van een toename van de werkbaarheidsgraad, als is deze toename telkens niet significant.

Figuur 7: Leeftijdverdeling kortgeschoolde arbeiders, 2004-2010

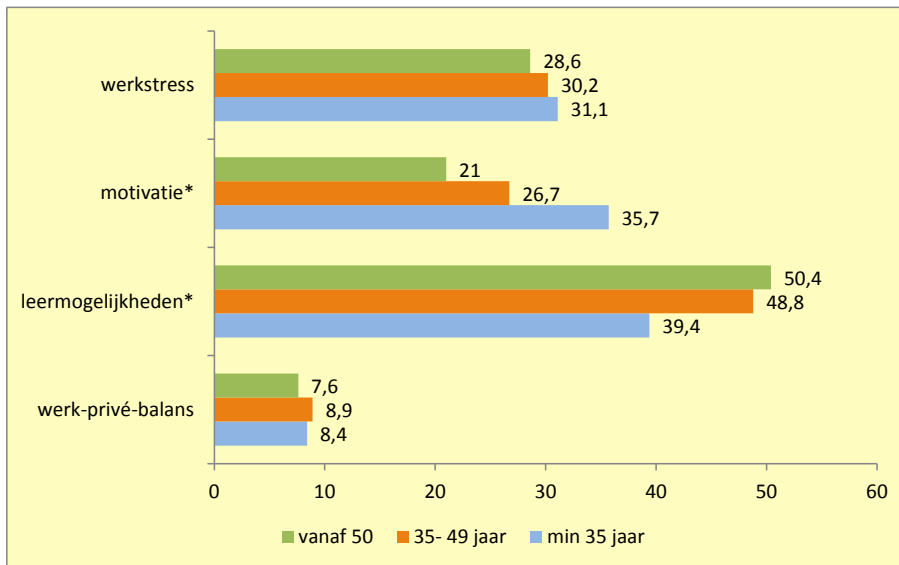

De leeftijdsverdeling van de kortgeschoolde arbeiders uit de werkbaarheidsmonitor is weergegeven in bovenstaande tabel. Het aandeel 50-plussers neemt in de periode 2004-2010 toe bij de kortgeschoolde arbeiders. In 2010 is ongeveer een derde van de kortgeschoolde arbeiders een 50-plusser.

Een blik⁴ op de **werkbaarheidsindicatoren** leert dat er achter de gelijke werkbaarheidsgraad voor de verschillende leeftijdsgroepen toch verschillen zijn voor specifieke indicatoren. Zo blijkt uit de gegevens van 2010 dat het aandeel kortgeschoolde arbeiders met een job die onvoldoende **motiveert** verschilt naargelang de leeftijdsgroep. Het zijn de min 35-jarigen die het meest terecht komen in demotiverende jobs. Anno 2010 heeft 35,7% van de kortgeschoolde arbeiders van minder dan 35 jaar een job die onvoldoende motiveert. Voor bijna één op vijf (18,8%) spreken we zelfs van een acuut problematische situatie (ernstige demotivatie).

⁴ In bijlage 4 vindt de lezer meer informatie over de evolutie (2004-2010) van de werkbaarheidsindicatoren (aandeel niet-problematisch, aandeel problematisch, aandeel acuut problematisch) voor kortgeschoolde arbeiders opgesplitst naar leeftijdsgroepen

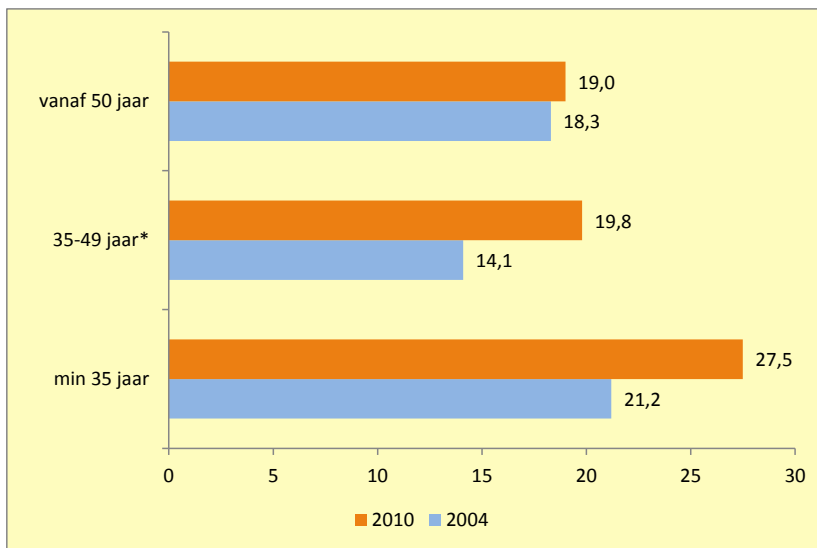
Figuur 8: werkbaarheidsindicatoren 'procent problematisch' voor kortgeschoolde arbeiders naar leeftijdsgroep, werkbaarheidsmonitor 2010

* Verschil tussen leeftijdsgroepen is significant voor motivatie, leermogelijkheden

Ook op het vlak van **leermogelijkheden** zijn er verschillen tussen de leeftijdsgroepen. Zo blijkt uit de gegevens van 2010 dat de problematiek van onvoldoende leermogelijkheden vooral voorkomt bij 35-plussers (leeftijdsgroepen 35-49 jaar en vanaf 50 jaar). Ongeveer de helft van de kortgeschoolde arbeiders met een leeftijd van 50 of meer, heeft in 2010 een job met onvoldoende leermogelijkheden, ongeveer één op vijf heeft zelfs geen leermogelijkheden (situatie acut problematisch). Daarenboven blijkt de kloof met vooral de min 35-jarige kortgeschoolde arbeiders toe te nemen in de tijd. Het aandeel leermogelijkheden problematisch en het aandeel leermogelijkheden acut problematisch daalt voor de min 35-jarigen significant. Dit wordt ook bevestigd in de cijfers van de bijscholing: slechts 19% van de kortgeschoolde arbeiders met een leeftijd vanaf 35 krijgt bijscholing op het werk, voor de <35-jarige kortgeschoolde arbeiders ligt dit aandeel op 27,5%. Ter vergelijking: voor de Vlaamse arbeidsmarkt in zijn totaliteit krijgt ongeveer de helft van de werknemers bijscholing.

Figuur 9: procent kortgeschoolde arbeiders dat in het afgelopen jaar deelnam aan een bijscholing of bedrijfstraining naar leeftijdsgroep, werkbaarheidsmonitor 2010

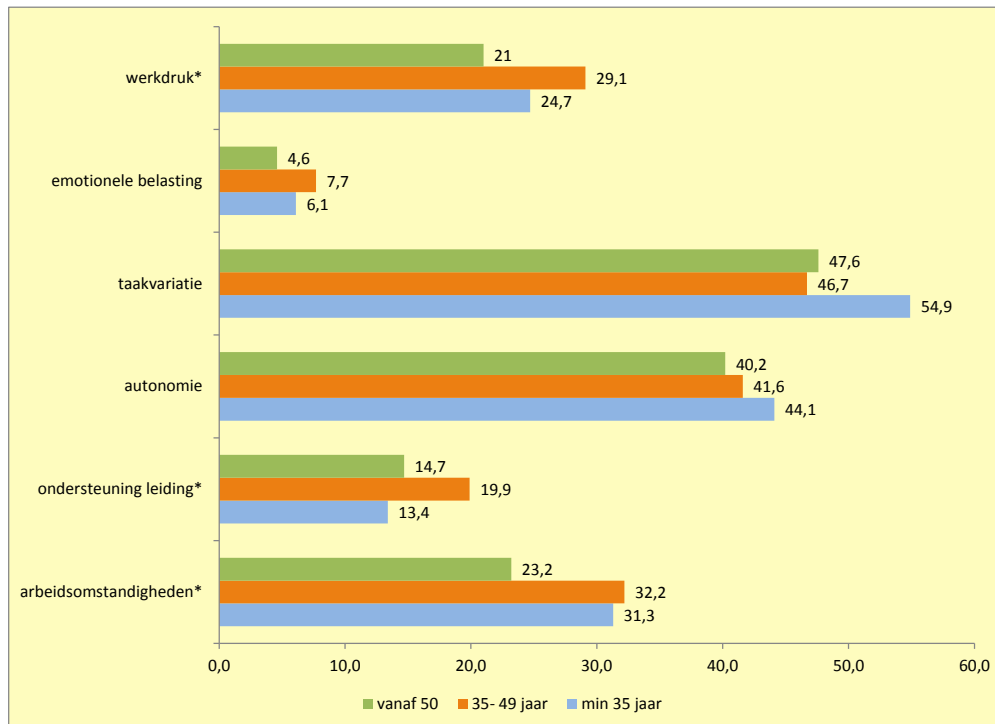
* Evolutie tussen 2004-2010 is significant in de leeftijdsgroep 35-49 jaar

Voor werkstress en werk-privé-balans is er 2010 geen sprake van een verschil tussen de leeftijdsgroepen

De analyse⁵ van de **risico-indicatoren** leert dat kortgeschoolde arbeiders uit de leeftijdsgroep 35-49 jarigen zich het meest bevinden in een problematische situatie op het vlak van ondersteuning vanuit de directe leiding. Bij ongeveer één op vijf spreken we van **onvoldoende steun door de directe leiding**. Opvallend is ook dat de kortgeschoolde arbeiders uit die leeftijdsgroep meer dan die uit de andere leeftijdscategorieën te kampen krijgen met het probleem van de hoge werkdruk. Bij ongeveer drie op tien van de kortgeschoolde arbeiders uit deze leeftijdsgroep is er sprake van **hoge werkdruk**. Deze twee risicofactoren zijn belangrijke sleutels voor motivatie.

⁵ In bijlage 5 vindt de lezer meer informatie over de evolutie (2004-2010) van de risico-indicatoren (aandeel niet-problematisch, aandeel problematisch, aandeel acuut problematisch) voor kortgeschoolde arbeiders opgesplitst naar leeftijdscategorie.

Figuur 10: risico-indicatoren 'procent problematisch' voor kortgeschoolde arbeiders naar leeftijdscategorie, werkbaarheidsmonitor 2010

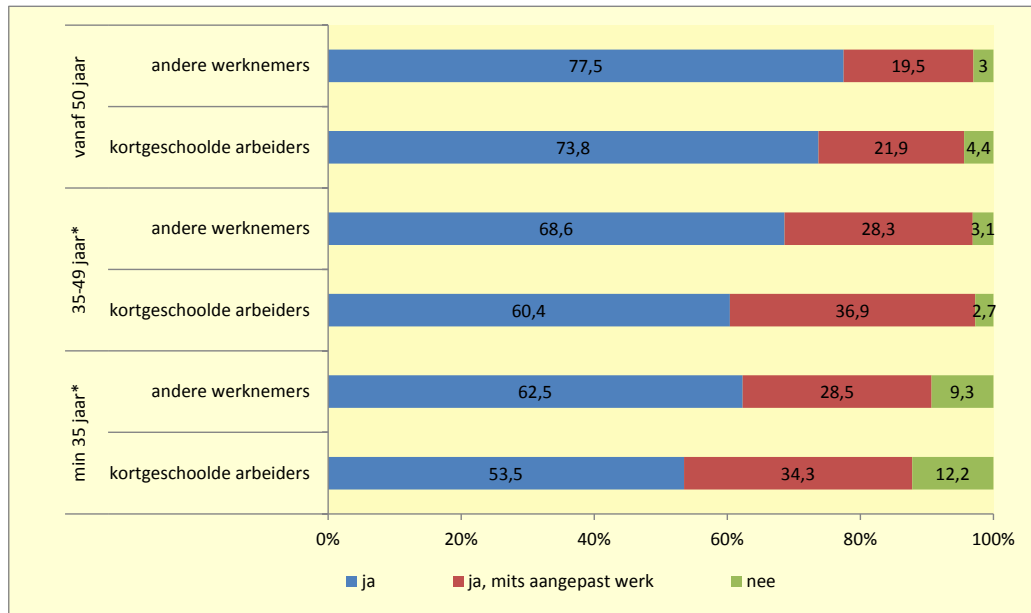

* Verschil tussen leeftijdsgroepen is significant voor werkdruk, taakvariatie, ondersteuning leiding en arbeidsomstandigheden

De problematiek van **belastende omstandigheden** komt relatief het meest voor bij min 50-jarigen (-35 jarigen en 35-49 jarigen). Werknemers uit de leeftijdsgroep vanaf 50 komen minder vaak terecht in jobs waarin de arbeidsomstandigheden belastend zijn. Verbeteren van de arbeidsomstandigheden zorgt er ondermeer voor dat jobs beter scoren op het vlak van **motivatie**. Op zich is dit goed nieuws voor de inzetbaarheid (werkzaamheidsgraad) van oudere werknemers want oudere werknemers zijn doorgaans minder in staat te werken in deze fysiek belastende jobs. De werkbaarheidsmonitor laat evenwel niet toe uit te maken of deze resultaten het gevolg zijn van een leeftijdsbewust personeelsbeleid dan wel of we hier te maken hebben met het zogenaamde healthy-worker effect. Dit laatste effect komt erop neer dat vanaf een bepaalde leeftijd vooral werknemers met een werkbare job nog aan de slag blijven, terwijl de andere werknemers de arbeidsmarkt verlaten (vervroegde pensionering, ziekte, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, ...). Interessant in dit verband zijn de gegevens over haalbaarheid van het pensioen. In de werkbaarheidsmonitor werden aan de respondenten twee vragen gesteld 'Denkt u in staat te zijn om uw huidige job voort te zetten tot uw pensioen?' en 'zou aangepast werk (lichter werk, deeltijds werk, ...) u wel in staat stellen tot uw pensioen te werken?'. In onderstaande tabel wordt deze informatie voor kortgeschoolde arbeiders vergeleken met deze van de andere werknemers. Hieruit blijkt dat in de leeftijdsgroep min 50 jaar (min 35 jaar en 35-49 jaar) het aandeel werknemers dat denkt in staat te zijn de huidige job voort te zetten tot het pensioen bij de kortgeschoolde arbeiders lager is dan bij de andere werknemers. Aangepast werk kan het aandeel dat denkt wel in staat te zijn te werken tot het pensioen aanzienlijk verhogen. Deze gegevens bevestigen enerzijds het vermoeden dat in de leeftijdsgroep vanaf 50 heel wat kortgeschoolde arbeiders de arbeidsmarkt hebben verlaten (healthy worker effect). Vooral degenen die zich nog in staat achten te werken tot hun pensioen

maken nog deel uit van de arbeidsmarkt. Anderzijds kan aangepast werk het aandeel werknemers dat aan de slag kan/wil blijven na een bepaalde leeftijd aanzienlijk verhogen. Voor een volledige analyse van de haalbaarheid van het pensioen verwijzen we naar de technische nota die rond dit thema werd opgesteld⁶.

Figuur 11: haalbaarheid van pensioen naar leeftijdscategorie, werkbaarheidsmonitor 2010

* Verschil tussen kortgeschoolde arbeiders en andere werknemers is significant voor de leeftijdsgroepen

⁶ Werkbaar werk en de inschatting van werknemers om hun huidige job al dan niet tot hun pensioen verder te kunnen zetten? Resultaten uit de werkbaarheidsmetingen 2007 en 2010.

4. Conclusie

De werkbaarheidsgraad voor kortgeschoolde arbeiders ligt met 38,5% in 2010 ver onder het Vlaamse gemiddelde van 54,3%. Sinds 2004 is wel een deel van de achterstand op Vlaanderen weggewerkt maar dit neemt niet weg dat om de doelstelling om tegen 2020 voor Vlaanderen een werkbaarheidsgraad van minstens 60% te halen de kortgeschoolde arbeiders bijzondere aandacht verdienen. Het werkbaarheidsknelpunt bij uitstek voor deze arbeiders is onvoldoende leermogelijkheden wat zich concreet uit in werk met weinig taakvariatie en autonomie en een beperkte bijscholing. Kortgeschoolde arbeiders komen daarenboven meer dan de gemiddelde Vlaamse werknemers terecht in jobs die onvoldoende motiveren. In dit verband zijn fysiek belastende arbeidsomstandigheden en gebrek aan ondersteuning vanuit de directe leiding belangrijke sleutels waar kortgeschoolde arbeiders meer dan de gemiddelde Vlaamse werknemer mee kampen.

Dit algemeen beeld voor de problematiek van werkbaar werk voor kortgeschoolde arbeiders kunnen we verder nuanceren indien we een onderscheid maken naar geslacht en leeftijd. Op die manier gaan we na welke sleutels tot meer werkbaar werk voor welke deelgroepen het meest prioritair zijn.

Slechts één op drie van de kortgeschoolde vrouwelijke arbeidsters heeft werkbaar werk. Hét werkbaarheidsknelpunt van kortgeschoolde arbeiders - namelijk onvoldoende leermogelijkheden - stelt zich nog scherper bij de **vrouwen** dan bij de mannen. Anno 2010 heeft ongeveer de helft onder hen onvoldoende leermogelijkheden en ongeveer een kwart bevindt zich zelfs in een acuut problematische situatie ('geen leermogelijkheden'). Onvoldoende taakvariatie blijkt voor de kortgeschoolde vrouwelijke arbeidsters dé risicofactor bij uitstek. **Mannelijke kortgeschoolde arbeiders** daarentegen komen méér dan hun vrouwelijke collega's in jobs die onvoldoende motiveren. Ongeveer één derde van de kortgeschoolde mannelijke arbeiders oefent een job uit waarin de situatie op het vlak van motivatie als problematisch kan worden bestempeld. Hun risicofactoren situeren zich méér op het vlak van onvoldoende ondersteuning directe leiding, fysiek belastende arbeidsomstandigheden en onvoldoende autonomie. Vooral deze laatste risicofactor verdient bijzondere aandacht. In tegenstelling met het Vlaamse gemiddelde en de vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters is er in de periode 2004-2010 geen sprake van een daling van het aandeel mannelijk kortgeschoolde werknemers dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van autonomie.

Er is geen verschil tussen de **werkbaarheidsgraad** van kortgeschoolde arbeiders wanneer we kijken naar de diverse leeftijdsgroepen, maar een blik op de werkbaarheidsindicatoren leert dat dit algemene cijfer een aantal verschillen verbergt.

Zo blijkt dat voor de **leeftijdsgroep vanaf 50** de problematiek van de leermogelijkheden zich bijzonder scherp stelt, meer dan de helft van heeft onvoldoende leermogelijkheden, ongeveer een kwart geen leermogelijkheden. Het bijzonder lage aandeel van de werknemers dat bijscholing krijgt, ligt hier mee aan de basis.

De probleemgroep bij uitstek voor de kortgeschoolde arbeiders blijkt echter de **35- tot 49 jarigen** te zijn. Slechts 36,9% heeft werkbaar werk. Zij combineren een vrij groot aandeel werknemers dat tewerkgesteld is in een weinig motiverende job (één op vier) met een vrij groot aandeel dat terecht komt in een job met onvoldoende leermogelijkheden. Hun risicofactoren situeren zich vooral op het vlak van werkdruk, relatie directe leiding, fysiek belastende arbeidsomstandigheden en bijscholing. Deze cohorte kortge-

schoolde arbeiders aan de slag houden tot aan hun pensioen zal niet vanzelfsprekend zijn.

Min **35-jarigen** kortgeschoolde arbeiders komen meer dan de andere leeftijdscategorieën terecht in een job die onvoldoende motiveert. Anno 2010 heeft 35,7% van de kortgeschoolde arbeiders van minder dan 35 jaar een job die onvoldoende motiveert, voor bijna één op vijf spreken we zelfs van een acuut problematische situatie (ernstige demotivatie). Ook fysiek belastende arbeidsomstandigheden is een risico-factor voor deze leeftijdsgroep – in tegenstelling tot de 50-plussers.

Bijlage 1: Wat verstaan we onder werkbaarheidsindicatoren, werkbaar werk en risico-indicatoren?

Werkbaarheidsindicatoren

In de werkbaarheidsmonitor staan vier facetten van kwaliteit van de arbeid centraal: psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans:

- Psychische vermoeidheid:** de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren.
- Motivatie:** de mate waarin men door de aard van de job op het werk betrokken is/blijft dan wel gedemotiveerd raakt.
- Leermogelijkheden:** de mate waarin men door formele opleiding en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek zijn competenties op peil kan houden en verder ontwikkelen.
- Werk-privé-balans:** de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de thuissituatie.

Voor elk van de vier werkbaarheidsaspecten zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet problematisch is. Binnen de groep niet-problematisch wordt een groep acuut problematisch afgebakend, deze groep wordt gepercenteerd op de totale populatie. Problematische, niet-problematische situaties en acuut-problematisch worden als volgt benoemd:

	niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
Psychische vermoeidheid	geen werkstress	werkstress	acute werkstress
Welbevinden in het werk	geen motivatieproblemen	motivatieproblemen	ernstige demotivatie
Leermogelijkheden	voldoende leermogelijkheden	onvoldoende leermogelijkheden	geen leermogelijkheden
Werk-privé-balans	haalbare werk-privé-combinatie	problemen werk-privé-combinatie	acuut werk-privé-conflict

Werkbaar werk

De werkbaarheidsgraad is als volgt gedefinieerd:

Het aandeel van de werknemers met een kwaliteitsvolle job op het vlak van zowel werkstress, motivatie, leermogelijkheden als de werk-privé-balans.

Risico-indicatoren

Eens men de omvang van de werkbaarheidsproblematiek in beeld gebracht heeft, komt uiteraard ook de vraag hoe werkbaarheidsproblemen ontstaan, wat een job werkbaar of onwerkbaar maakt. Het is immers pas door zicht te krijgen op de oorzaken van die problemen dat men ook weet waaraan gesleuteld moet worden om de werkbaarheid te verbeteren.

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor peilt daarom ook naar de kernfactoren in de arbeidssituatie die de kwaliteit of werkbaarheid van jobs bedreigen of bevorderen. Het gaat om zes werkaspecten die we hieronder kort omschrijven:

- ▀ **Werkdruk:** de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen zoals het werkvolume, het werktempo en tijdslimieten.
- ▀ **Emotionele belasting:** de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen (bv. contact met klanten, patiënten, medewerkers).
- ▀ **Afwisseling in het werk:** de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op de vaardigheden van de werknemer. Bij onvoldoende afwisseling spreken we over routinematig werk.
- ▀ **Autonomie of zelfstandigheid:** de mate waarin werknemers invloed hebben op de planning en organisatie van hun eigen werk – ‘regelmogelijkheden’.
- ▀ **Ondersteuning door de directe leiding:** de mate waarin werknemers door hun rechtstreekse chef adequaat gecoacht en sociaal gesteund worden.
- ▀ **Arbeidsomstandigheden:** mate waarin werknemers blootgesteld worden aan fysische inconvenïenten in de werkomgeving en lichamelijke belasting.

Ook voor deze zes werkbaarheidsrisico's zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet problematisch is. Binnen de groep niet-problematisch wordt een groep acuut problematisch afgebakend, deze groep wordt gepercenteerd op de totale populatie. Problematische, niet-problematische situaties en acuut-problematisch worden als volgt benoemd:

	niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
Werkdruk	geen hoge werkdruk	hoge werkdruk	extreem hoge werkdruk
Emotionele belasting	geen emotioneel belastend werk	emotioneel belastend werk	extreem emotioneel belastend werk
Taakvariatie	geen routinematig werk	routinematig werk	extreem routinematig werk
Autonomie	voldoende autonomie	onvoldoende autonomie	extreem beperkte autonomie
Ondersteuning leiding	voldoende steun directe leiding	onvoldoende steun directe leiding	negatieve relatie met de directe leiding
Arbeidsomstandigheden	geen fysiek belastende arbeidsomstandigheden	fysiek belastende arbeidsomstandigheden	extreem fysiek belastende arbeidsomstandigheden

Bijlage 2: Werkbaarheidsindicatoren kortgeschoolde arbeiders naar geslacht

Tabel 2: werkbaarheidsindicatoren kortgeschoolde arbeiders naar geslacht, 2004-2010

WERKBAARHEIDSINDICATOREN				niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
kortgeschoolde arbeiders	2004	2010	2004	2010	2004	2010	2004	2010	
	N	N	%	%	%	%	%	%	
werkstress									
Vlaanderen	10247	8751	71,1	70,2	28,9	29,8	10,2	9,4	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1400	1134	69,2	70,0	30,8	30,0	11,4	8,9	
man	783	561	70,4	71,1	29,6	28,9	11,0	10,5	
vrouw	611	567	67,8	68,6	32,2	31,4	11,9	7,4	
					S	S		S	
motivatie									
Vlaanderen	10243	8765	81,9	83,4	18,1	16,6	8,0	7,5	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1389	1140	69,6	73,1	30,4	26,9	13,8	12,8	
man	775	562	67,2	68,3	32,8	31,7	13,3	15,5	
vrouw	608	572	72,7	77,8	27,3	22,2	14,3	10,1	
					S	S		S	
leermogelijkheden									
Vlaanderen	10986	8174	77,4	81,8	22,6	18,2	8,4	6,6	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1511	1046	47,7	52,9	52,3	47,1	26,1	20,7	
man	785	509	52,9	57,8	47,1	42,2	23,4	17,9	
vrouw	613	520	40,1	48,1	59,9	51,9	30,2	23,3	
					S	S	S	S	
werk-privé-balans									
Vlaanderen	11020	8815	88,2	89,4	11,8	10,6	3,1	2,3	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1512	1149	90,5	91,6	9,5	8,4	3,2	2,1	
man	783	566	89,8	89,9	10,2	10,1	3,3	3,2	
vrouw	617	577	90,4	93,2	9,6	6,8	3,6	1,0	
					S	S		S	

In de tabel worden zowel de resultaten van twee significantietoetsen (Pearson χ^2) weergegeven:

- Gele inkleuring wijst op een verschil tussen 2004-2010 voor resp. mannen en vrouwen, bv voor de vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters is er een daling van het aandeel acuut problematische werkstress van 11,9% in 2004 naar 7,4% in 2010, voor de mannen is het verschil tussen 2004 en 2010 niet significant
- S wijst op een verschil tussen mannen en vrouwen voor resp. 2004 en 2010: voor werk-privébalans is er in 2010 een verschil tussen mannen en vrouwen (aandeel groep problematisch ligt lager voor de vrouwen). In 2004 was erop dat vlak geen significant verschil tussen mannen en vrouwen.

Voor **werkstress** is er bij de kortgeschoolde arbeiders geen verschil tussen mannen en vrouwen, voor de vrouwen daalt in de periode 2004-2010 het aandeel acuut problematisch van 11,9% naar 7,4%.

Het aandeel **motivatie** problematisch ligt zowel in 2004 als in 2010 lager voor de vrouwen, het motivatieprobleem stelt zich dus scherper bij de mannen. Voor 'acuut problematisch' (ernstige demotivatie), is er enkel in 2010 een verschil tussen mannen en vrouwen. Daarenboven leert de tabel dat in de periode 2004-2010 het aandeel vrouwen met motivatieproblemen afneemt, wat niet het geval is bij de mannen.

Een vergelijking van de aandelen voor **leermogelijkheden**, wijst op een veel scherpere problematiek bij de kortgeschoolde vrouwelijke arbeidsters. Het aandeel vrouwen dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van leermogelijkheden neemt in de periode 2004-2010 wel af (van 59,9% naar 51,9%) maar blijft boven dat van de mannen. Opvallend is ook dat anno 2010 bijna één kwart van de kortgeschoolde vrouwelijke arbeidsters een job beoefend zonder leermogelijkheden ('acuut problematisch')

Voor **werk-privé-balans** is er geen evolutie waar te nemen in de periode 2004-2010, er is wel een verschil tussen mannen en vrouwen voor 2010, waarbij het aandeel werknemers in een problematische situatie lager ligt bij de vrouwen.

Bijlage 3: Werkbaarheidsindicatoren kortgeschoolde arbeiders naar geslacht

Tabel 3: werkbaarheidsindicatoren kortgeschoolde arbeiders naar geslacht, 2004-2010

RISICO-INDICATOREN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2010	2004	2010	2004	2010	2004	2010
kortgeschoolde arbeiders	N	N	%	%	%	%	%	%
werkdruk								
Vlaanderen	10991	8186	69,0	69,1	31,0	30,9	12,8	12,3
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1512	1052	73,6	74,4	26,4	25,6	12,1	11,8
man	782	511	74,3	73,6	25,7	26,4	13,9	11,5
vrouw	618	524	72,2	75,6	27,8	24,4	10,6	11,5
emotionele belasting								
Vlaanderen	10987	8182	79,5	79,6	20,5	20,4	4,0	4,1
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1512	1050	93,7	93,6	6,3	6,4	0,9	1,5
man	780	509	93,5	93,5	6,5	6,5	1,0	1,8
vrouw	620	524	93,2	93,9	6,8	6,1	0,6	1,1
taakvariatie								
Vlaanderen	10999	8182	76,2	77,2	23,8	22,8	11,5	10,5
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1509	1050	50,9	50,8	49,1	49,2	29,3	26,7
man	780	508	57,7	55,7	42,3	44,3	22,3	23,6
vrouw	617	525	42,8	46,3	57,2	53,7	38,2	29,0
					S	S	S	S
autonomie								
Vlaanderen	10999	8174	79,2	80,5	20,8	19,5	7,3	6,5
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1515	1047	55,9	58,2	44,1	41,8	20,7	18,5
man	782	506	57,2	51,8	42,8	48,2	18,7	22,9
vrouw	620	524	56,5	64,9	43,5	35,1	21,5	13,9
					S	S	S	S
relatie directe leiding								
Vlaanderen	10977	8190	83,9	85,2	16,1	14,8	6,1	5,4
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1514	1049	81,8	83,1	18,2	16,9	6,7	6,7
man	784	509	79,3	80,0	20,7	20,0	7,9	8,8
vrouw	617	523	85,3	86,6	14,7	13,4	5,2	4,2
					S	S	S	S
fysieke arbeidsomstandigheden								
Vlaanderen	10654	8768	87,9	87,0	12,1	13,0	4,5	4,4
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1510	1160	72,0	70,7	28,0	29,3	12,7	11,4
man	780	570	67,7	64,6	32,3	35,4	15,5	14,4
vrouw	617	573	75,9	77,3	24,1	22,7	10,2	7,9
					S	S	S	S

In de tabel worden zowel de resultaten van twee significantietoetsen (Pearson χ^2) weergegeven:

- Gele inkleuring wijst op een verschil tussen 2004-2010 voor resp. mannen en vrouwen, bv voor de vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters is er een daling van het aandeel acuut problematische taakvariatie van 38,2% in 2004 naar 29% in 2010, voor de mannen is het verschil tussen 2004 en 2010 niet significant
- S wijst op een verschil tussen mannen en vrouwen voor resp. 2004 en 2010: voor autonomie is er in 2010 een verschil tussen mannen en vrouwen (aandeel groep problematisch ligt lager voor de vrouwen). In 2004 was erop dat vlak geen significant verschil tussen mannen en vrouwen.

Voor **werkdruk** en **emotionele belasting** is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen. Daarenboven blijft het aandeel problematisch en het aandeel acuut problematisch voor deze twee risico-indicatoren in de periode 2004-2010 ongeveer gelijk (geen significante evolutie).

Op het vlak van **taakvariatie** is er sprake van een verschil naar geslacht. Zowel in 2004 als in 2010 ligt het aandeel problematisch hoger voor de vrouwen dan voor de mannen. Anno 2010 heeft meer dan de helft van de kortgeschoolde vrouwelijke arbeiders een job met onvoldoende taakvariatie. Voor 29% is er zelfs sprake van een acuut problematische situatie. Onvoldoende taakvariatie is dé risicofactor voor onvoldoende leermogelijkheden⁷. Hieraan sleutelen resulteert in meer werkbare jobs voor kortgeschoolde vrouwelijke werknemers.

Anno 2010 ligt het aandeel vrouwen met onvoldoende **autonomie** lager dan bij de mannen. In 2004 was dit niet zo. Het aandeel kortgeschoolde vrouwelijke arbeidsters dat zich in een (acuut) problematische situatie bevindt op het vlak van autonomie is in de periode 2004-2010 afgenomen. Bij de mannen is er sprake van een (niet significante) toename van dit aandeel.

Het aandeel vrouwelijke kortgeschoolde arbeidsters met een problematische relatie met de **directe leiding** ligt lager dan bij de mannen. Dit is ook zo voor fysiek **fysiek belastende arbeidsomstandigheden**.

⁷ Zie hiervoor informatiedossier 'Wat maakt werk werkbaar 2004-2007-2010? Werknemers, april 2011;

Bijlage 4: Werkbaarheidsindicatoren kortgeschoolde arbeiders naar leeftijd

Tabel 4: werkbaarheidsindicatoren kortgeschoolde arbeiders naar leeftijd, 2004-2010

WERKBAARHEIDSINDICATOREN				niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
kortgeschoolde arbeiders	2004	2010	2004	2010	2004	2010	2004	2010	
	N	N	%	%	%	%	%	%	
werkstress									
Vlaanderen	10247	8751	71,1	70,2	28,9	29,8	10,2	9,4	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1400	1134	69,2	70,0	30,8	30,0	11,4	8,9	
min 35 jaar	414	270	68,1	68,9	31,9	31,1	10,1	8,5	
35-49 jaar	727	486	69,9	69,8	30,1	30,2	12,1	8,4	
vanaf 50 jaar	257	377	69,6	71,4	30,4	28,6	10,9	9,5	
motivatie									
Vlaanderen	10243	8765	81,9	83,4	18,1	16,6	8,0	7,5	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1389	1140	69,6	73,1	30,4	26,9	13,8	12,8	
min 35 jaar	417	272	63,1	64,3	36,9	35,7	16,8	18,8	
35-49 jaar	716	486	71,9	73,3	28,1	26,7	12,6	13,0	
vanaf 50 jaar	254	381	74,4	79,0	25,6	21,0	12,2	8,4	
					S	S	S		
leermogelijkheden									
Vlaanderen	10986	8174	77,4	81,8	22,6	18,2	8,4	6,6	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1511	1046	47,7	52,9	52,3	47,1	26,1	20,7	
min 35 jaar	413	246	50,4	60,6	49,6	39,4	24,2	16,3	
35-49 jaar	728	443	47,0	51,2	53,0	48,8	26,6	21,2	
vanaf 50 jaar	261	345	42,9	49,6	57,1	50,4	29,5	23,2	
					S				
werk-privé-balans									
Vlaanderen	11020	8815	88,2	89,4	11,8	10,6	3,1	2,3	
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1512	1149	90,5	91,6	9,5	8,4	3,2	2,1	
min 35 jaar	414	273	89,1	91,6	10,9	8,4	5,6	2,2	
35-49 jaar	731	492	89,9	91,1	10,1	8,9	2,7	2,4	
vanaf 50 jaar	260	383	92,7	92,4	7,3	7,6	1,9	1,6	
					S				

In de tabel worden zowel de resultaten van twee significantietoetsen (Pearson χ^2) weergegeven:

- Gele inkleuring wijst op een verschil tussen 2004-2010 voor de verschillende leeftijdsgroepen, bv voor de 35-39 jarigen is er een daling van het aandeel acuut problematische werkstress van 12,1% in 2004 naar 8,4% in 2010, voor de andere leeftijdscategorieën is het verschil tussen 2004 en 2010 niet significant
- S wijst op een verschil tussen de leeftijdsgroepen voor resp. 2004 en 2010: voor motivatie is er in 2004 en in 2010 een verschil tussen de leeftijdsgroepen waarbij 50-plussers het kleinste aandeel motivatie problematisch hebben

Het aandeel kortgeschoolde arbeiders met werkbaar werk verschilt niet naar leeftijdsgroep. Toch betekent dit niet dat er geen verschillen zijn als men kijkt naar de afzonderlijke werkbaarheidsindicatoren. Zo blijkt uit de gegevens van 2010 bijvoorbeeld dat de problematiek van onvoldoende **leermogelijkheden** vooral voorkomt bij 35-plussers (leeftijdsgroepen 35-49 jaar, vanaf 50). Ongeveer de helft van de kortgeschoolde arbeiders uit deze leeftijdsgroepen, heeft in 2010 een job met onvoldoende leermogelijkheden, ongeveer een op vijf heeft zelfs geen leermogelijkheden (situatie acuut problematisch). Daarenboven blijkt de kloof met vooral de min 35 jarige kortgeschoolde arbeiders toe te nemen in de tijd. Het aandeel leermogelijkheden problematisch en het aandeel leermogelijkheden acuut problematisch daalt voor de min 35 jarigen significant.

Ook het aandeel kortgeschoolde arbeiders met een job die onvoldoende **motiveert** verschilt naargelang de leeftijdsgroep. Daar zijn het net de min 35-jarige die terecht komen in dit soort jobs. Anno 2010 heeft 35,7% van de kortgeschoolde arbeiders van minder dan 35 jaar een job die onvoldoende motiveert. Voor bijna één op vijf (18,8%) spreken we zelfs van een acuut problematische situatie (ernstige demotivatie). Deze procenten liggen aanzienlijk hoger dan deze voor de andere leeftijdsgroepen van kortgeschoolde arbeiders. Het Vlaamse gemiddelde situeert zich in 2010 op 16,6% voor motivatie problematisch en op 7,5% voor motivatie acuut problematisch.

Voor werkstress en werk-privé-balans is er 2010 geen verschil tussen de leeftijdsgroepen.

Bijlage 5: Risico-indicatoren kortgeschoolde arbeiders naar leeftijd

Tabel 5: Risico-indicatoren kortgeschoolde arbeiders naar leeftijd, 2004-2010

RISICO-INDICATOREN								
			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2010	2004	2010	2004	2010	2004	2010
kortgeschoolde arbeiders	N	N	%	%	%	%	%	%
werkdruk								
Vlaanderen	10991	8186	69,0	69,1	31,0	30,9	12,8	12,3
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1512	1052	73,6	74,4	26,4	25,6	12,1	11,8
min 35 jaar	417	247	72,9	75,3	27,1	24,7	10,8	9,3
35-49 jaar	728	446	71,7	70,9	28,3	29,1	13,2	13,9
vanaf 50 jaar	259	347	78,4	79,0	21,6	21,0	12,0	10,1
s								
emotionele belasting								
Vlaanderen	10987	8182	79,5	79,6	20,5	20,4	4,0	4,1
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1512	1050	93,7	93,6	6,3	6,4	0,9	1,5
min 35 jaar	415	247	94,0	93,9	6,0	6,1	0,5	1,6
35-49 jaar	729	442	93,7	92,3	6,3	7,7	1,1	2,0
vanaf 50 jaar	260	349	92,3	95,4	7,7	4,6	0,8	0,6
taakvariatie								
Vlaanderen	10999	8182	76,2	77,2	23,8	22,8	11,5	10,5
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1509	1050	50,9	50,8	49,1	49,2	29,3	26,7
min 35 jaar	415	246	44,8	45,1	55,2	54,9	35,2	30,1
35-49 jaar	724	445	53,6	53,3	46,4	46,7	27,2	25,2
vanaf 50 jaar	262	347	53,1	52,4	46,9	47,6	26,3	25,4
s								
autonomie								
Vlaanderen	10999	8174	79,2	80,5	20,8	19,5	7,3	6,5
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1515	1047	55,9	58,2	44,1	41,8	20,7	18,5
min 35 jaar	414	245	52,2	55,9	47,8	44,1	23,4	20,4
35-49 jaar	729	442	57,3	58,4	42,7	41,6	19,3	20,1
vanaf 50 jaar	263	348	62,0	59,8	38,0	40,2	17,1	15,2
s								
relatie directe leiding								
Vlaanderen	10977	8190	83,9	85,2	16,1	14,8	6,1	5,4
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1514	1049	81,8	83,1	18,2	16,9	6,7	6,7
min 35 jaar	415	246	80,5	86,6	19,5	13,4	8,4	4,5
35-49 jaar	723	443	81,0	80,1	19,0	19,9	6,3	7,9
vanaf 50 jaar	259	348	85,7	85,3	14,3	14,7	5,4	6,0
s								
fysieke arbeidsomstandigheden								
Vlaanderen	10654	8768	87,9	87,0	12,1	13,0	4,5	4,4
kortgeschoolde arbeiders Vlaanderen	1510	1160	72,0	70,7	28,0	29,3	12,7	11,4
min 35 jaar	417	275	68,1	68,7	31,9	31,3	15,8	12,4
35-49 jaar	727	494	70,3	67,8	29,7	32,2	13,3	10,9
vanaf 50 jaar	259	379	79,5	76,8	20,5	23,2	8,1	10,6
s								

In de tabel worden zowel de resultaten van twee significantietoetsen (Pearson χ^2) weergegeven:

- Gele inkleuring wijst op een verschil tussen 2004-2010 voor de verschillende leeftijdscategorieën, bv voor de -35 jarigen is het aandeel kortgeschoolde arbeiders met een problematisch relatie met de directe leiding gedaald van 19,5% naar 13,4%. Voor de andere leeftijdscategorieën is de evolutie 2004-2010 niet significant.
- S wijst op een verschil tussen de leeftijdsgroepen voor resp. 2004 en 2010: voor autonomie is er in 2004 een verschil tussen de leeftijdsgroepen. Bij de -35 jarigen ligt het aandeel werknemers dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van autonomie duidelijk hoger. In 2010 is erop dat vlak geen significant verschil meer tussen de leeftijdsgroepen.

Opvallend is dat – 50-jarigen (-35 jarigen en 35-49 jarigen) vaker dan de leeftijdsgroep vanaf 50 terecht komen in jobs waarin de **arbeidsomstandigheden** belastend zijn. Op zich is dit goed nieuws voor de inzetbaarheid (werkzaamheidsgraad) van oudere werknemers want oudere werknemers zijn doorgaans minder in staat de werken in deze fysiek belastende jobs. De werkbaarheidsmonitor laat evenwel niet toe uit te maken of deze resultaten het gevolg zijn van een leeftijdsbewust personeelsbeleid dan wel of we hier te maken hebben met het zogenaamde healthy-worker effect. Dit effect komt erop neer dat vanaf een bepaalde leeftijd vooral die werknemers nog aan de slag blijven met een werkbare job, terwijl de andere werknemers de arbeidsmarkt verlaten (vervroegde pensionering, ziekte, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid,...).

De leeftijdsgroep 35-49 jarigen bevindt zich bij de kortgeschoolde arbeiders het meest in een problematische situatie op het vlak van relatie directe leiding. Bij ongeveer één of vijf spreken we van **onvoldoende steun door de directe leiding**. Opvallend is ook dat de kortgeschoolde arbeiders uit die leeftijdsgroep ook meer dan die uit de andere leeftijdscategorieën te kampen krijgen met het probleem van de hoge werkdruk, bij ongeveer drie op tien werknemers is er sprake van **hoge werkdruk**.

Voor **onvoldoende autonomie** en **afwisseling in het werk** vinden we in 2004 de hoogste scores bij de -35 jarigen. Het verschil met de andere leeftijdsgroepen is er niet meer in 2010.

Alle informatie over de werkbaarheidsmonitor op www.werkbaarwerk.be

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor is een initiatief van de Vlaamse sociale partners en werd ontwikkeld door de Stichting Innovatie & Arbeid met de financiële steun van het Europees Sociaal Fonds.